

2. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Орейко // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 89–96.
3. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
4. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
5. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua>.
6. Прокопчук О.Т. Проблеми кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств / О.Т. Прокопчук // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених / УДАУ. – Умань : УДАУ, 2008. – В 2 ч. – Ч. 2. – С. 128–129.
7. Сучасний стан та пріоритетні напрямки розвитку інвестиційної діяльності у сільському господарстві. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka>.

УДК 658.012.4:005.934

Гончарова М.Л.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Української академії банківської справи
Національного банку України*

ЗАСТОСУВАННЯ СИТУАЦІЙНО-АДАПТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена застосуванню ситуаційно-адаптивного підходу до формування системи економічної безпеки вітчизняних підприємств. Об'єктивна необхідність застосування ситуаційно-адаптивного підходу обумовлена потребою в розробці механізмів управління підприємством в мінливих зовнішніх та внутрішніх умовах; складністю і різноманітністю виробничих процесів; неповною, неточною вихідною інформацією. Особливістю даного підходу є те, що він направлений лише на вирішення питань превентивного характеру, запобігає появі проблемних ситуацій в організації.

Ключові слова: ситуаційно-адаптивний, управління, економічна безпека, підприємство.

Гончарова М.Л. ПРИМЕНЕНИЕ СИТУАТИВНО-АДАПТИВНОГО ПОДХОДА К ФОРМИРОВАНИЮ СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена применению ситуативно-адаптивного подхода к формированию системы экономической безопасности отечественных предприятий. Объективная необходимость применения ситуативно-адаптивного подхода обусловлена потребностью в разработке механизмов управления предприятием в меняющихся внешних и внутренних условиях; сложностью и разнообразием производственных процессов; неполной, неточной исходной информацией. Особенностью данного подхода является то, что он направлен только на решение вопросов превентивного характера, предотвращает появление проблемных ситуаций в организации.

Ключевые слова: ситуативно-адаптивный, управление, экономическая безопасность, предприятие.

Goncharova M.L. THE SITUATIONALLY-ADAPTIVE APPROACH IN ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF NATIONAL ENTERPRISES

The article is devoted to use of situationally-adaptive approach to the system of economic security of domestic enterprises. The objective necessity of the use of situationally-adaptive approach is due, the need to develop mechanisms for management in the changing internal and external conditions; complexity and production processes; incomplete, inaccurate initial information. A feature of this approach is that it is directed only to issues of a preventive nature, prevents problematic situations in the organization.

Keywords: situational-adaptive, management, economic security, enterprise.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку ринкових відносин в Україні вітчизняні організації і підприємства виявилися нездатними адекватно й усвідомлено реагувати на мінливі умови зовнішнього і внутрішнього середовища. Це загрожує економічній безпеці підприємств. Об'єктивно виникла потреба у формуванні нових структур та механізмів управління підприємствами. Причому це стосується навіть підприємств з добре налагодженим механізмом управління виробничо-господарською діяльністю. У зв'язку з цим виникає потреба у проведенні ряду досліджень, спрямованих на розробку механізмів ситуаційно-адаптивного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питаннями розробки теоретико-методичних основ формування системи економічної безпеки підприємства займаються як вітчизняні, так і закордонні вчені: О. Ареф'єва [2], С. Ілляшенко [6], Ю. Лисенко [7], В. Мак-Мак [8], Л. Абалкін [1], М. Бендіков [3] та ін. Незважаючи на досягнуті ре-

зультати в дослідженні економічної безпеки підприємства, можна помітити, що приділяється недостатньо уваги проблемам розробки теоретичних підходів до формування системи забезпечення економічної безпеки підприємства в сучасному мінливому просторі. Тому виникає завдання щодо застосування ситуаційно-адаптивного підходу до формування системи економічної безпеки підприємств.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в застосуванні ситуаційно-адаптивного підходу до формування системи економічної безпеки вітчизняних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах господарювання з метою забезпечення успішності ситуаційно-адаптаційного процесу досить актуальним є питання формування такої системи управління, яка найбільшою мірою відповідала б вимогам сучасності, спрямованості на інноваційний шлях розвитку і модернізацію економіки.

Слід зазначити, що ситуаційно-адаптивне управління на сучасних вітчизняних підприємствах має ряд суттєвих особливостей. По-перше, оскільки зміни зовнішнього середовища функціонування підприємств в Україні носять широкомасштабний, системний характер, то адаптація до неї окремих підприємств передбачає проведення комплексних змін факторів внутрішнього середовища, що є, по суті, реструктуризацією підприємств. По-друге, більшість українських економістів наполягають на тому, що саме комплексне реструктурування, що припускає істотне оновлення всіх сфер діяльності, а не одиничні реорганізаційні заходи, необхідне вітчизняним підприємствам для адаптації до нових умов господарювання. По-третє, ситуаційно-адаптивне управління носить антикризовий характер, це пояснюється тим, що зазначені на початку ХХІ століття позитивні тенденції в динаміці вітчизняної промисловості дуже серйозно похитнули-

ся в результаті настання світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. [9]. Звідси адаптація підприємств до нового етапу розвитку ринкової економіки в Україні в умовах посткризових явищ передбачає здійснення її в рамках заходів антикризового характеру.

Виходячи з вищевикладеного, керівники вітчизняних підприємств для підвищення ефективності управління зацікавлені в розробці та удосконаленні ситуаційно-адаптивного підходу менеджменту як механізму, здатного забезпечити економічну безпеку підприємства. Основне призначення механізму забезпечення економічної безпеки підприємства полягає у створенні та реалізації умов, що забезпечують економічну безпеку підприємства. Ці умови визначено, виходячи з критерію економічної безпеки та її рівня (ресурсний потенціал, конкурентоспроможність та ін.) У якості найважливіших умов, що враховуються в структурі механізму забезпечення економічної безпеки підприємства, обрані мінімізація витрат підприємства, адаптація до нововведень і розширення сфери використання послуг інфраструктури ринку [5]. Виділяється, що саме ці умови здатні надати найбільш істотний вплив на формування прибутку підприємства, забезпечивши тим самим його економічну безпеку.

Розглянемо основні кроки здійснення ситуаційно-адаптивного управління в організації:

- управління повинно вміти здійснювати аналіз ситуації, тобто які вимоги до організації висуває ситуація і адаптувати її до мінливого зовнішнього середовища;

- повинен бути обраний відповідний підхід до здійснення управління, який б в більшій мірі задовольняв вимогам до конкретної ситуації;

- управління повинно створювати потенціал в організації та необхідну гнучкість для того, щоб можна було перейти до нового управлінського стилю керівництва ситуацією;

- управління повинно призвести до відповідних змін, які дозволять адаптуватися до ситуації.

Цей підхід забезпечує адекватність зв'язків між елементами, цілеспрямованого функціонування та взаємодію з середовищем (рис. 1).

Сутність ситуаційно-адаптивного підходу до управління організаціями полягає в тому, що об'єктами управління виступають всі елементи організації.

Основна мета полягає в підготовці місця та створення умов для наступного розвитку та й удосконалення діяльності господарюючого суб'єкта, прогнозування можливих змін стану статичного та динамічного бізнес-середовища для упередження змін зі сторони підприємств конкурентів.

Основними завданнями підходу в системі стратегічного та оперативного управління підприємствами є внесення корегуючих дій у напрямку розвитку організації – проведення системно-комплексного аналізу, оцінка бізнес-ситуації та ін.

Об'єктивна необхідність застосування ситуаційно-адаптивного підходу обумовлена потребою в розробці механізмів управління підприємством в мінливих зовнішніх та внутрішніх умовах; складністю і різноманітністю виробничих процесів; неповною неточною вихідною інформацією. Особливістю даного підходу є те, що він направлений лише на вирішення питань превентивного характеру, запобігає появі проблемних ситуацій в організації.

Функціонування і розвиток сучасних підприємств базується на інформаційній інфраструктурі, яка виступає основним інструментом для ситуаційно-адаптивного управління. Для даного управління підприємствами необхідний інформаційний обмін, який

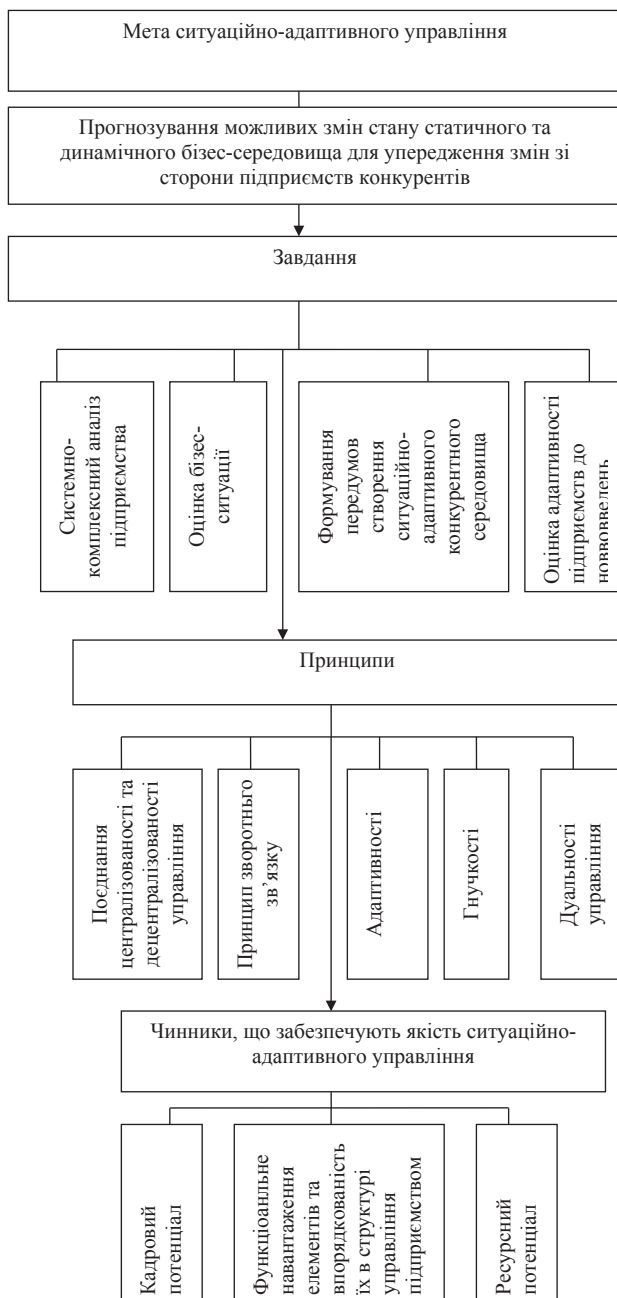

Рис. 1. Основні складові ситуаційно-адаптивного підходу до управління підприємством

забезпечується супроводом управлінських рішень. Різномпланова сукупність управлінських дій зведена до обмеженого переліку функцій, що становить замкнутий цикл управління. Для здійснення цих функцій необхідно єдине інформаційно-аналітичне забезпечення, інструменти які дозволяють відслідковувати інформацію (моніторинг прийняття та виконання рішення). В інформаційній простір підприємства надходять дані як з зовнішнього так і з внутрішнього середовища. Завдяки інформаційній системі управлінці підприємств отримують надійні вимірювачі результатів своїх управлінських зусиль з вирішення проблем адаптації до потреб ринку, управління фінансами, управління персоналом та ін. сферам діяльності.

Механізм реалізації ситуаційно-адаптивного підходу управління підприємством в конкурентному середовищі є частиною адаптивного управління, який являє собою сукупність принципів, інструментів та технологій прийняття та виконання управлінських рішень.

Цей підхід поєднує всі види управління, вносить рухливість, гнучкість та динамізм в усі елементи системи управління підприємством, змушуючи її удосконалюватися та розвиватися, що забезпечує економічну безпеку організацій.

На сьогодні очевидним є той факт, що вирішення завдань управління являє собою основу роботи менеджерів різних рівнів управління. Сучасна теорія управління виділяє три підходи до прийняття управлінських рішень, а саме: раціональний, поведінковий і ірраціональний [4, с. 324-330]. Кожен з цих підходів дає свій результат вирішення проблеми. Реальність полягає в тому, що менеджери, працюючи в мінливому середовищі, приймають рішення на основі комбінації інтуїції, досвіду та аналізу. Тому підприємства для підвищення ефективності управління зацікавлені в розробці і удосконаленні ситуаційно-адаптивних інструментів менеджменту. Дані інструменти, приводять в дію усі зв'язки організаційної структури в залежності від змін, які відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі організації, що забезпечують обмежено раціональне вирішення управлінських завдань кожним менеджером. Алгоритм прийняття рішень при ситуаційно-адаптивному управлінні включає наступні стадії (рис. 2).

На нашу думку, впровадження ситуаційно-адаптивного підходу дозволить підприємствам:

- запобігати появі проблемних ситуацій;
- виявляти та виділяти пріоритетність проблем в діяльності господарюючого суб'єкта;
- виступати засобом, що сприяє мобілізації, раціональному розподілу та використанню ресурсів;
- ліквідувати «стратегічні прогалини» в діяльності підприємства.
- подолати невизначеність бізнес-середовища.

Ситуаційно-адаптивний підхід концентрується на тому, що придатність різних методів управління визначається ситуацією, визначенням цілей управління ситуацією при вирішенні проблеми, а також прогнозування наслідків для ситуації та обрання оптимального способу досягнення мети.

Висновок з проведеного дослідження. Ситуаційно-адаптивний підхід до управління виступає основою нової управлінської парадигми – органічної, яка націлює менеджерів на формування організації з високими адаптивними властивостями, здатністю еволюціонувати, розвиватись у відповідь на зміни та виклики бізнес-середовища. Даний підхід допомагає підприємству підлаштовуватися до конкретних вимог, здійснювати зміни та перестановки найбільш раціонально безболісно, як створювати і розвива-

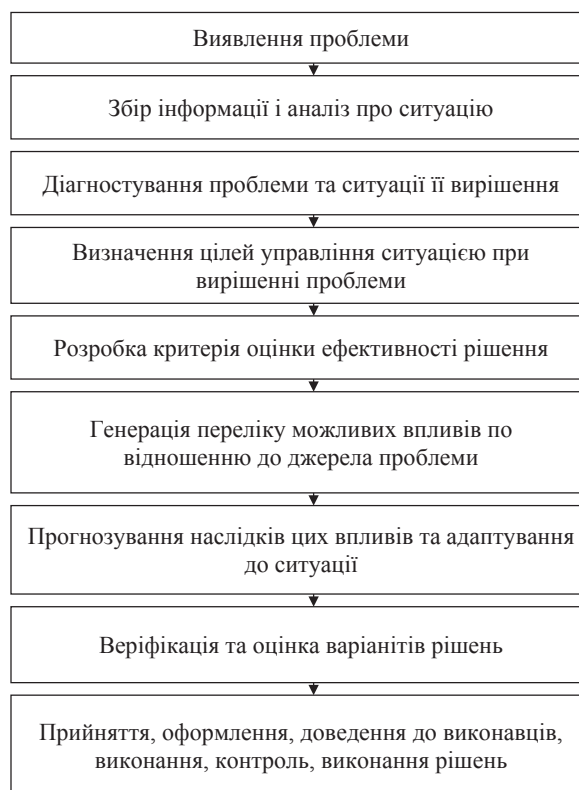

Рис. 2. Алгоритм прийняття рішень при ситуаційно-адаптивному управлінні

ти адаптаційний потенціал. Ситуаційно-адаптивне управління – це мистецтво менеджерів зрозуміти ситуацію, розкрити її характеристики та обрати цілеспрямовану поведінку пристосування до управління.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Леонид Иванович Абалкин // Вопросы экономики, 1994. – № 12. – С. 4–13.
2. Ареф'єва О.В. Наукові основи формування економічної безпеки підприємств / Олена Володимирівна Ареф'єва // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : зб. матер. наук.-практ. конф., Київ, 16-17 травня 2001 р. – К. : Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджменту і бізнесу, 2003. – С. 49–53.
3. Бендиков М. А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития / М. А. Бендиков // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – № 2. – С. 17–30.
4. Грифін, Р. Основи менеджменту / В. Рикі, Р. Грифін, Володимир Яцура: підручник ; наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів : Бак, 2001. – 624 с.
5. Зяблицкая Н.В. Оценка адаптационного потенциала предприятий нефтегазовой отрасли / Н.В. Зяблицкая: монография. – Нижневартовск : Изд-во Нижневарт. гуманит. ун-та, 2011. – 163 с.
6. Ильяшенко С.И. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.И. Ильяшенко // Актуальные проблемы экономики. – 2003. – № 3 (21). – С. 12–19.
7. Лысенко Ю.Г. Механизмы управления экономической безопасностью / Ю.Г. Лысенко, Лопатовський В.Г. Поняття, класифікація ризиків та методи боротьби з ними / В.Г. Лопатовський // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2004. – № 4.4.1. – Т. 1. – С. 177–180.
8. Мак-Мак В.П. Служба безопасности предприятия. Организационно-управленческие и правовые аспекты деятельности / Мак-Мак В.П. – М. : Мир безопасности, 1999. – 160 с.
9. Моторна Я. Проблеми функціонування фінансової системи України. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68425.doc.htm. – Заголовок з екрану.